

КВІНТЕСЕНЦІЯ ПОНЯТТЯ «ВИРОБНИЧА СТРАТЕГІЯ» В ЦИРКУЛЯРНІЙ ЕКОНОМІЦІ

©2022 ЗАЛУЦЬКА Х. Я., МАСЛАК Т. О.

УДК 338.3:65.011.12
JEL: A13; D29; L10; L23

Залуцька Х. Я., Маслак Т. О. Квінтесенція поняття «виробнича стратегія» в циркулярній економіці

Формування та ефективна реалізація стратегії стали ключовою невід'ємною рушійною силою та складовою конкурентоспроможного довгострокового функціонування сучасних підприємств – як основний адаптивний інструмент їх діяльності до динамічних і непередбачуваних змін умов зовнішнього середовища. Зміни й обґрунтування адаптаційних заходів у межах конкретної стратегії зумовлює необхідність уточнення змістовного наповнення поняття «стратегія», видів стратегій, процесу, способів, підходів, методів та засад формування та реалізації стратегії. Оскільки основою вирішення виділених проблем є обґрунтована конкретизація змісту конкретного виду стратегії розвитку підприємства, то, відповідно, метою статті є уточнення сутності поняття «виробнича стратегія», враховуючи наявні підходи науковців до його змістового наповнення та умов функціонування, пріоритетів і перспектив розвитку сучасних підприємств. Вибір розгляду виробничої стратегії зумовлено динамічними та критичними змінами зовнішнього середовища, що вимагають вживання кардинальних заходів з адаптації виробничого потенціалу підприємства до потреб і можливостей суспільства. Для досягнення поставленої мети, використовуючи методи аналізу, синтезу й абстрагування, досліджено визначення поняття «виробнича стратегія», запропоновані різними науковцями. За допомогою методу порівняння виділено схожі та відмінні риси наведених трактувань. Охарактеризовано та описано доцільність і необхідність застосування виділених рис для трактування виробничої стратегії сучасних підприємств. За результатами досліджень окреслено передумови та основні засади, які впливають на виробничу стратегію сучасних підприємств і, відповідно, визначають зміст цього поняття. Уточнено поняття «виробнича стратегія» відповідно до особливостей функціонування сучасних підприємств і тенденцій розвитку світової економіки.

Ключові слова: циркулярна економіка, виробнича стратегія, потенціал підприємства, довгострокова програма, конкурентні переваги, виробнича система.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 19.

Залуцька Христина Ярославівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: khrystyna.y.solovii@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4342-4925>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221385014>

Маслак Тетяна Олександрівна – аспірантка кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

UDC 338.3:65.011.12
JEL: A13; D29; L10; L23

Zalutska Kh. Ya., Maslak T. O. The Quintessence of the Concept of «Production Strategy» in a Circular Economy

The formation and effective implementation of a strategy have become a key integral driving force and a constituent of the competitive long-term functioning of modern enterprises – as the main adaptive tool of their activities with regard to dynamic and unpredictable changes in environmental conditions. Changes and substantiation of adaptation measures within a specific strategy necessitates the closer definition of the substantive content of the concept of «strategy», types of strategies, process, methods, approaches, methods, and principles of strategy formation and implementation. Since the basis for solving the allocated problems is a substantiated specification of the content of a specific type of enterprise development strategy, then, accordingly, the purpose of the article is to closer define the essence of the concept of «production strategy», taking into account the existing approaches of scholars to its substantive content and conditions of functioning, priorities and prospects for the development of modern enterprises. The choice of consideration of the production strategy is due to dynamic and critical changes in the external environment, requiring the application of cardinal measures to adapt the production potential of the enterprise in question to the needs and capabilities of society. To achieve the set goal, using the methods of analysis, synthesis and abstraction, the definition of the concept of «production strategy» proposed by various scholars is researched. Using the comparison method, similar and distinctive features of the above interpretations are allocated. The expediency and necessity of using the allocated features for the interpretation of the production strategy of modern enterprises are characterized and described. Based on the results of the research, the prerequisites and basic principles that cause influence on the production strategy of modern enterprises and, accordingly, determine the content of this concept are outlined. The concept of «production strategy» is closer defined in accordance with the peculiarities of the functioning of modern enterprises and tendencies in the development of the world economy.

Keywords: circular economy, production strategy, enterprise potential, long-term program, competitive advantages, production system.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 19.

Zalutska Khrystyna Ya. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Economics and Business Investment, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: khrystyna.y.solovii@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4342-4925>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221385014>

Maslak Tetiana O. – Postgraduate Student of the Department of Economics and Business Investment, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

Сучасні умови функціонування вимагають від підприємств пошуку нових шляхів ведення бізнесу, враховуючи виниклі в суспільстві тенденції й обмеження. Відповідно, виникають нові моделі розвитку підприємств, адекватні сучасним умовам функціонування. Основою будь-яких моделей розвитку є вірно сформовані стратегії, які й визначають раціональні напрямки довгострокового функціонування підприємств. Тобто, ефективне довгострокове функціонування підприємств у сучасних умовах розвитку вимагає формування стратегій, адекватних цим умовам. Оскільки конкурентоспроможний стратегічний розвиток підприємства залежить від раціонально сформованого товарного асортименту підприємства, вирішальне місце в діяльності підприємства відіграє саме його виробнича стратегія, яка являє собою довгострокову програму конкретних дій зі створення та реалізації продукту організації, спрямовану на використання та розвиток усіх її виробничих потужностей для досягнення стратегічної конкурентної переваги.

Вивченню різних аспектів виробничої стратегії підприємства приділяли значну увагу як іноземні, так і вітчизняні науковці, зокрема:

- ✦ теоретичні аспекти досліджували І. Ансофф, Ю. Гончаров, В. Василенко, О. Ковтун, М. Корецький, А. Міщенко, Б. Мізюк, Т. Омеляненко, М. Портер, А. Стерлігова, А. Стрикленд, А. Томпсон, Т. Ткаченко, З. Шершньова;
- ✦ види виробничих стратегій обґрунтовували І. Ансофф, В. Василенко, О. Дацій, А. Дегтяр, О. Ковтун, М. Корецький, О. Кузьмін, Т. Омеляненко, М. Портер, М. Рибак, З. Шершньова;
- ✦ аспекти теорії та практики виробничих стратегій антикризового управління розглядали у своїх працях Г. Ассель, О. Азарян, В. Василенко, С. Гаркавенко, Д. Гонгальський, Н. Коленда, В. Мартинець, Я. Ромашова, З. Шершньова та інші;
- ✦ окремі питання, пов'язані з ефективністю стратегічного планування при комплексному аналізі проблем, що постають перед сучасним підприємством, знайшли своє відображення в працях П. Друкера, Ф. Котлера, Л. Ерхарда, Д. Аакера, М. Портера, Л. Абалкіна, О. Балобанова, О. Бузгаліна, В. Гейця;
- ✦ аспекти застосування економіко-математичного моделювання для розв'язання задач формування та реалізації виробничої стратегії досліджували Л. Анісімова, А. Аронович, К. Багриновський, В. Балан, Я. Берсуцький, Л. Варава, Ю. Гермейер, В. Лагоша, П. Павленко, А. Пасенченко, О. Суслов та інші науковці;
- ✦ сучасні особливості вибору виробничої стратегії підприємства розглядали І. Ансофф, Д. Барней, В. Василенко, Ю. Гончаров, А. Дегтяр, І. Жалінська, П. Клівець, М. Круглова,

А. Міщенко, В. Немцов, Т. Омеляненко, Г. Осовська, М. Рибак, Т. Ткаченко та ін.

Однак залежно від зміни умов функціонування підприємств змінюється і ставлення до виробництва на підприємстві та місце виробничої стратегії в його діяльності, що сприяє уточненню змісту даного поняття.

Тому, перш ніж детально розглядати будь-яке питання, яке стосується виробничої стратегії та особливостей її застосування до діяльності сучасних підприємств, необхідно уточнити сутність даного поняття, враховуючи умови їх функціонування.

Метою статті є уточнення сутності поняття «виробнича стратегія», враховуючи наявні підходи науковців до його змістового наповнення та умови функціонування, пріоритети та перспективи розвитку сучасних підприємств.

Для досягнення поставленої мети, використовуючи методи аналізу, синтезу й абстрагування, досліджено тлумачення поняття «виробнича стратегія», запропоновані різними науковцями. За допомогою методу порівняння виділено схожі та відмінні риси наведених трактувань.

У науковій літературі існує значна кількість трактувань поняття «виробнича стратегія», які описують її сутність з різних аспектів. Основні трактування даного поняття наведено в табл. 1.

Підсумовуючи наведені в табл. 1 твердження змістовного наповнення поняття «виробнича стратегія», можна виділити в них як деякі спільні елементи, так і різні, причому окремі із них дискусійного характеру.

Об'єднавши наведені трактування та враховуючи спільні елементи (складові), виробничу стратегію можна розглядати як:

- ✦ довгострокову програму дій;
- ✦ комплекс рішень;
- ✦ плани управління;
- ✦ процес переналадження виробництва
- ✦ політику розміщення потужностей, використання ресурсів тощо;
- ✦ план, реалізація якого забезпечить максимальне використання виробничих потужностей підприємства в довгостроковій перспективі;
- ✦ план формування висококонкурентного виробничого потенціалу підприємства та ефективного управління ним;
- ✦ план досягнення стратегічних цілей підприємства;
- ✦ довгостроковий план із розроблення та реалізації продукту підприємства.

Трактувати виробничу стратегію як певну політику є дещо спрощено стосовно широти поняття «політика», оскільки вона являє собою певну сферу діяльності підприємства, в якій забезпечується досяг-

Трактування поняття «виробнича стратегія» різними авторами

Автор(-и), джерело	Зміст поняття «виробнича стратегія»
1	2
Омельяненко Т. В. [11]	Це одна з функціональних стратегій підприємства, що являє собою комплекс взаємопов'язаних рішень щодо того, як із технологічної, економічної, організаційної та ресурсної точок зору має бути організована нова чи змінена наявна виробнича діяльність підприємства з метою досягнення ним стратегічних конкурентних переваг
Арутюнова Д. В. [1]	Це підсистема корпоративної стратегії, представлена у вигляді довгострокової програми конкретних дій зі створення та реалізації продукту організації
Минаєв Є. С., Агеєва Н. Г., Аббата Дага А. [8]	Це частина загальної стратегії, спрямована на виробничу діяльність організації. Відповідно до цього погляду загальна стратегія організації визначає основні напрямки її діяльності та охоплює всю організацію в цілому; виробнича ж стратегія стосується, перш за все, виробничого аспекту діяльності (продукція, процеси, методи та ресурси виробництва, якість і ціни, терміни виготовлення та графіки робіт)
Попов С. А. [13]	Складова корпоративної стратегії підприємства, поданої у вигляді довгострокової програми конкретних дій зі створення та реалізації продукту, яка передбачає використання та розвиток усіх виробничих потужностей організації з метою досягнення стратегічної конкурентної переваги
Томпсон А., Стрикленд А. [16]	Являє собою ніщо інше, як план управління виробничою діяльністю, що забезпечує одночасно підтримку бізнес-стратегії та досягнення цілей і місії підприємства
Ковтун О. І. [6]	Стосується налагодження виробничого процесу підприємства та його успішного функціонування і повинна враховувати наявні ресурси, обсяги виготовлення продукції, технологічний аспект виробництва (можливість і необхідність поліпшення технологічного рівня виробництва), можливість реагування на вимоги споживачів до продукції підприємства, гнучкість виробничих процесів, кваліфікацію персоналу тощо
Бішено Дж. [2]	Це розроблення політики щодо розміщення, потужностей, технології, суміжників та постачальницького ланцюжка, працівників та організаційного аспекту; при цьому все це має бути приведеним у відповідність до майбутніх запитів споживачів та ринку, а стратегія виробництва в цілому має бути націлена на довгострокову перспективу
Хілл А. [19]	Це набір політик щодо використання ресурсів фірми для підтримання стратегії бізнес-одниці з метою одержання конкурентної переваги
Чейз Р., Джейкобз Р., Аквілано Н. [17]	Виражає розвиток загальної політики та планів використання ресурсів фірми, націлених на максимально ефективну підтримку її довгострокової конкурентної стратегії
Шершньова З. Є. [18]	Це функціональна стратегія створення та розвитку висококонкурентного виробничого потенціалу підприємства та системи управління ним, що втілюється у вигляді виробничої підсистеми певного типу, призначеної для випуску конкурентоспроможних продуктів
Мізюк Б. М. [9]	Виробнича стратегія спрямована на використання та розвиток усіх виробничих потужностей для досягнення стратегічної конкурентної переваги
Гончаров Ю. [5]	Максимально можливий випуск продукції (обсяг переробки сировини) в номенклатурі й асортименті за визначений проміжок часу (зміну, робочий день, квартал, рік) за повного використання виробничого устаткування та виробничих площ на основі застосування прогресивної технології, поліпшення організації виробництва та праці
Саєнко М. Г. [14]	Функціональна стратегія, яка забезпечує досягнення певних рівнів розвитку виробництва (за обсягами, номенклатурою, якістю, ефективністю, технологією) відповідно до вимог корпоративної, конкурентних і функціональних стратегій, особливо маркетингової
Бойчик І., Васильчук В. [3]	Виробнича стратегія вирішує низку питань, пов'язаних із необхідними для досягнення бажаного обсягу виробництва потужностями, потребами в закупівлі обладнання, вдосконаленям організації процесів основного та допоміжного виробництв, регулюванням поставок сировинно-матеріальних ресурсів і готової продукції, інвестиційними потребами
Омельяненко Т. В. [12]	Полягає в забезпеченні стійкого конкурентного становища підприємства за допомогою своєчасного прийняття, оптимального сполучення та ефективної реалізації у сфері його виробничої діяльності раціональних технологічних, економічних, ресурсних та організаційних рішень

1	2
Василенко В., Ткаченко Т. [4]	Загальна політика та плани використання ресурсів підприємств, націлені на максимально ефективну підтримку їх довгострокової конкурентної стратегії
Міщенко А. П. [10]	Є планом дій зі створення та реалізації продукту
Сумець О. М., Тумар М. Б. [15]	Є комплексом дій, які реалізуються на оперативному рівні та спрямовані виключно на досягнення стратегічних цілей підприємства
Коленда Н. В. [7]	Довгостроковий план дій щодо формування виробничої системи певного типу й ефективного управління її складниками, що забезпечить її функціональну спроможність та економічну ефективність, а як результат – стратегічну конкурентоздатну позицію підприємства

Джерело: узагальнено авторами.

нення його конкретних цілей чи задоволення окремих інтересів відповідних осіб. Наприклад, політику використання ресурсів можна трактувати як певну діяльність чи процес прийняття конкретних рішень щодо розміщення та розповсюдження ресурсів. Однак у процесі стратегічного розвитку, для ефективного здійснення певних процесів, використання ресурсів у тому числі, доречно було б розписати покроково здійснення етапів цього процесу із зазначенням бажаних і можливих планових результатів, враховуючи відповідні передумови та умови їх здійснення: відповідальних осіб; терміни реалізації; можливі результати за різних сценаріїв розвитку тощо.

Для точнішого окреслення виробничої стратегії в даному ракурсі варто вживати термін «політичний процес» як сукупність видів діяльності суб'єктів політики, які охоплюють усі стадії функціонування політичної системи та спрямовані на досягнення певних цілей.

Комплекс рішень стосується певного об'єднання окремих рішень щодо виконання різних дій задля досягнення визначених цілей або поведінки відповідних структурних підрозділів у потрібному напрямку. Тобто, являє собою поєднання окремих дій, в яких складно відобразити взаємозв'язок і показати їх взаємодію, а відповідно, простежити спільний результат.

Як план управління виробничу стратегію чи будь-яку іншу можна розглядати як складову процесу формування та реалізації стратегії в частині її здійснення. Звісно, основні засади управління необхідно враховувати при формуванні виробничої стратегії, однак не варто робити основний акцент на цьому при трактуванні поняття, особливо такого, як «виробнича стратегія». Акцентувати увагу на терміні управління варто у випадку трактування таких видів стратегій, як управління організацією, управління персоналом тощо.

Процес переналадження виробництва може бути як однією зі складових у трактуванні виробничої стратегії підприємства, оскільки необхідно враховувати зміну каналів постачання ресурсів, завантаження потужностей, оптимізації площі виробничих і складських приміщень тощо.

Довгострокова програма та план дозволяють найточніше визначити досліджуване поняття, оскільки являють собою передбачений хід подій у часі та порядок необхідних для їх максимально точного виконання правил, дій.

Що стосується поняття програми, то це послідовний алгоритм дій, реалізація якого дозволить виконавцю досягти мети. Своєю чергою, план – це низка дій, об'єднаних єдиною метою та призначених на виконання до певної дати.

План стосується фіксації системи цілей, завдань і засобів, які передбачають спрямовану зміну ситуації при передбаченому стані середовища. Відповідно, план стосується чіткого виконання поставлених (спланованих) пунктів. Крім цього, йдеться про передбачений стан середовища, однак певні зміни внесуть дисбаланс у сформований план. Своєю чергою, програма – це розписана послідовність дій, яка може коригуватися залежно від зміни термінів, обсягів, виконавців. Тобто вона гнучка і передбачає зміну окремих пунктів з метою адаптації під реальні умови для максимально точного досягнення цілей.

Тому для трактування стратегії доречно застосовувати поняття довгострокової програми, оскільки план є деталізованою послідовністю чітко окреслених завдань, яких потрібно дотримуватися в обмеженому часі для досягнення конкретних цілей, які під впливом динамічно непередбачуваних змін в умовах функціонування суб'єктів господарювання можуть бути недосягнутими в запланованих обсягах. Тим паче, стратегії будь-якого рівня характеризуються такою властивістю, як альтернативність, що відповідає особливості поняття «програма», оскільки вона може містити декілька варіантів розвитку подій досягнення конкретної однієї і тієї ж цілі.

До дискусійного аспекту наведених трактувань можна віднести те, що одні із них конкретизують виробничу стратегію в напрямку досягнення конкурентних переваг підприємства, інші – підтримання стратегій бізнес- і корпоративного рівнів. Однак, виходячи із таких ознак стратегій, як ієрархічність побудови та рівнева взаємопов'язаність, стає зрозуміло,

що стратегії нижчих рівнів завжди підтримують або створюють основу для стратегій вищих рівнів залежно від обраного способу їх формування – «знизу вгору» чи «згори вниз». Тобто, їх ієрархічність у стратегічній піраміді підприємства є безапелляційною умовою його стратегічного розвитку, тому не варто її визначати як особливість окремих стратегій, оскільки вони всі підтримують та визначають одні одних.

Що стосується комплексності стратегій функціонального рівня, то це потрібно враховувати, оскільки вибір і планування здійснення окремих виробничих операцій залежить від відповідного фінансового, трудового, науково-технічного забезпечення та ринкових потреб (що враховує маркетингова стратегія) та, своєю чергою, впливає на їх ефективне управління та нарощення.

Враховавши зміст наведених трактувань, можна виокремити окремі підходи до визначення сутності поняття «виробнича стратегія», виділені за такими ознаками.

За терміном:

- ✦ динамічний;
- ✦ статичний (поточний, базовий).

За напрямком здійснення:

- ✦ цільовий (результат);
- ✦ процесний.

За спрямованістю результатів:

- ✦ конкурентний;
- ✦ ресурсний;
- ✦ внутрішньо оптимізаційний (максимізації, бізнес-процесний);
- ✦ продуктоорієнтаційний;
- ✦ потенціалоформуючий тощо.

Якщо брати до уваги динамічність і непередбачуваність факторів зовнішнього середовища, які суттєво впливають і кардинально змінюють напрямки розвитку підприємства, а також світові тенденції, які зумовлюють структурні зміни в національних і глобальній економіках, виникає необхідність зосередження уваги на конкурентному (ринковому) підході при розгляді поняття «виробнича стратегія» для сучасних підприємств – оскільки підприємству необхідно чітко визначити свою ринкову позицію стосовно конкурентів для окреслення цільових категорій споживачів.

Проте це не означає, що поза увагою варто залишити характеристики решти підходів, оскільки отримання й утримання конкурентних переваг підприємства залежить і від ресурсного забезпечення, і від ефективності бізнес-процесів, і від оптимальності продуктового портфеля тощо.

Однак властиві характеристики та властивості різних підходів в одне твердження є надзвичайно складно. Тому необхідно окреслити загальні аспекти кожного підходу, а решту складових надати як забезпечувальні (базові) елементи у відповідному контексті базових понять.

Оскільки на сьогодні вплив діяльності людини на екологію продовжує зростати, то серед актуальних національних і світових проблем на перший план виходить:

- ✦ низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної економіки через нестачу ресурсів;
- ✦ відсутність інноваційних технологій і недостатність матеріально-технічного та ресурсного забезпечення;
- ✦ залишаються невирішеними питання раціонального природокористування (екологізації) вітчизняних виробництв;
- ✦ зниження матеріаломісткості вітчизняної продукції та стабілізація ресурсного забезпечення виробництв.

Унаслідок цього спостерігається скорочення кількості вітчизняних підприємств, погіршується екологічний стан виробництв, що супроводжується значним рівнем забруднення навколишнього середовища, негативно впливаючи на погіршення стану здоров'я нації. Саме тому значної актуальності набуває застосування вітчизняними підприємствами засад циркулярної економіки, що сприяє процесам переробки, повторного використання та відновлення сировини та передбачає відхід від традиційної лінійної моделі «бери, виробляй і викидай», що переважає в економіці століттями.

Основними передумови переходу до циркулярної економіки є:

1. Проблема лінійного типу виробництва.
2. Проблема ресурсів (нераціональне використання, відчутне зниження запасів ресурсів, нерівномірний розподіл і споживання ресурсів).
3. Проблема забруднення навколишнього середовища (глобальна проблема зміни клімату, погіршення загального екологічного становища, формування значного обсягу відходів).

Дослідження моделі циркулярної економіки та напрями поліпшення поведінки з відходами в Україні – один із напрямів, який може вирішити проблеми ресурсозабезпечення, особливо коли частина підприємств України зруйнована, що порушує нормальне функціонування діючих партнерів. Відповідно, кожне підприємство має обрати шлях якісного інноваційного ресурсозабезпечення власного виробництва, і справжнім порятунком для цього є циркулярна модель виробництва. Тобто необхідно налагодити власне виробництво таким чином, щоб максимально скоротити залежність від зовнішніх стейкхолдерів.

Відповідно, в даній ситуації виробнича стратегія виступає вирішальною з усієї сукупності функціональних стратегій, оскільки саме виробничий потенціал та його можливості конкурентоспроможного нарощення інших складових потенціалу підприємства визначають його товарний асортимент,

взаємозв'язки із відповідними стейкхолдерами, умови праці на підприємстві, політику позиціонування та представлення товару підприємства на ринку тощо. Тобто першочерговим є визначення оптимальної виробничої системи підприємства з можливістю раціоналізації програми виробництва для ефективного налагодження безвідходного виробництва, замкнених циклів виробництва тощо.

Підсумовуючи вищесказане, на *рис. 1* наведено основні передумови, умови та засади, які впливають і визначають поняття «виробнича стратегія» для сучасних підприємств.

Отже, **виробнича стратегія** – це довгострокова програма дій визначальної (ключової) складової функціональних стратегій, спрямована на забезпечення стратегічного конкурентного потенціалу підприємства за рахунок результативного нарощення його виробничої складової ефективною виробничою системою шляхом раціоналізації товарного портфеля підприємства через збалансування зовнішніх (ринкових) потреб, тенденцій, пропозицій, внутрішніх можливостей та взаємозв'язків із привабливими стейкхолдерами, враховуючи принципи циркулярної економіки (позбавлення або зменшення відходів та забруднення, відновлення природних систем, підтримування продуктів та матеріалів у постійному використанні).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження відображає результати узагальнення напрацювань науковців у сфері вивчення виробничої стратегії, зокрема в частині тлумачення самого поняття. На основі їх аналітичного аналізу та з використанням методів індукції та дедукції, логіки й узагальнення було виділено низку підходів до визнання сутності виробничої стратегії підприємства, що, своєю чергою, дало можливість авторам сформулювати власне бачення щодо трактування цього поняття. Проведене дослідження дало змогу розширити теоретичну базу напрацювань економічної науки загалом і стратегічного управління в умовах циркулярної економіки зокрема.

Подальшого вивчення та глибшого дослідження потребує питання видової класифікації виробничої стратегії, алгоритм її розроблення та реалізації, враховуючи засади циркулярної економіки. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Арутюнова Д. В. Стратегический менеджмент: учебное пособие. Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010. 122 с.
2. Бишено Дж. Новый инструментарий бережливого производства для создания быстрого и гибкого потока / пер. с англ. Калуга: Свет, 2007. 294 с.
3. Бойчик І., Васильчук В. Виробнича стратегія, її місце і роль в стратегічному розвитку підприємства. *Вісник Тернопільського національного економічного*

ного університету. 2010. Вип. 3. С. 99–104. URL: <http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/189/199>

4. Василенко В. О., Ткаченко Т. І. Виробничий (операційний) менеджмент: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2003. 532 с.
5. Гончаров Ю. В. Виробничий менеджмент: підручник: у 2-х т. Київ: КНУТД, 2011. Т. 1. 338 с.
6. Ковтун О. І. Стратегія підприємства: навч. посіб. Львів: Новий Світ-2000, 2005. 388 с.
7. Коленда Н. В. Виробнича стратегія підприємства: класифікація та види. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2017. Вип. 23. Ч. 1. С. 103–107. URL: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-1-2017/24.pdf>
8. Минаев Э. С., Агеева Н. Г., Аббата Дага А. Управление производством и операциями: 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 15. М.: ИНФРА-М, 1999. 328 с.
9. Мізюк Б. М. Основи стратегічного управління: підручник. Львів: Магнолія 2006, 2009. 544 с.
10. Міщенко А. П. Стратегічне управління: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2004. 336 с.
11. Омеляненко Т. В. Виробнича стратегія підприємства: сутність та траєкторія розвитку. *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право)*. 2004. Вип. 3–4. С. 556–565.
12. Омеляненко Т. В. Виробнича стратегія та конкурентні переваги підприємства. *Стратегія економічного розвитку України*. 2009. Вип. 24–25. С. 73–83. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/304/09-3815-part13.pdf?sequence=3>
13. Попов С. А. Стратегическое управление: 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 4. М.: ИНФРА-М, 2000. 304 с.
14. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства: навч. посіб. Тернопіль: ТАЙП, 2010. 223 с.
15. Сумець О. М., Тумар М. Б. Стратегія сучасного підприємства та його економічна безпека: навч. посіб. Київ: Хай-Тек Прес, 2008. 400 с.
16. Томпсон-мл. А. А., Стрикленд-III А. Дж. Стратегический менеджмент: Концепции и ситуации для анализа. М.: Вильямс, 2002. 928 с.
17. Чейз Р. Б. Производственный и операционный менеджмент: 10-е изд. / пер. с англ. / Ричард Б. Чейз, Ф. Роберт Джейкобз, Николас Дж. Аквилано. М.: Вильямс, 2007. 1184 с.
18. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: КНЕУ, 2004. 700 с.
19. Hill A. V. Encyclopedia of Operations Management: A Field Manual and Glossary of Operations Management Terms and Concepts. FT Press, 2011. 408 p.

REFERENCES

- Arutyunova, D. V. *Strategicheskiy menedzhment* [Strategic Management]. Taganrog: Izd-vo TTI YuFU, 2010.
- Bisheno, Dzh. *Novyy instrumentariy berezhlivogo proizvodstva dlya sozdaniya bystrogo i gibkogo potoka* [New Lean Toolkit for Fast, Agile Flow]. Kaluga: Svet, 2007.

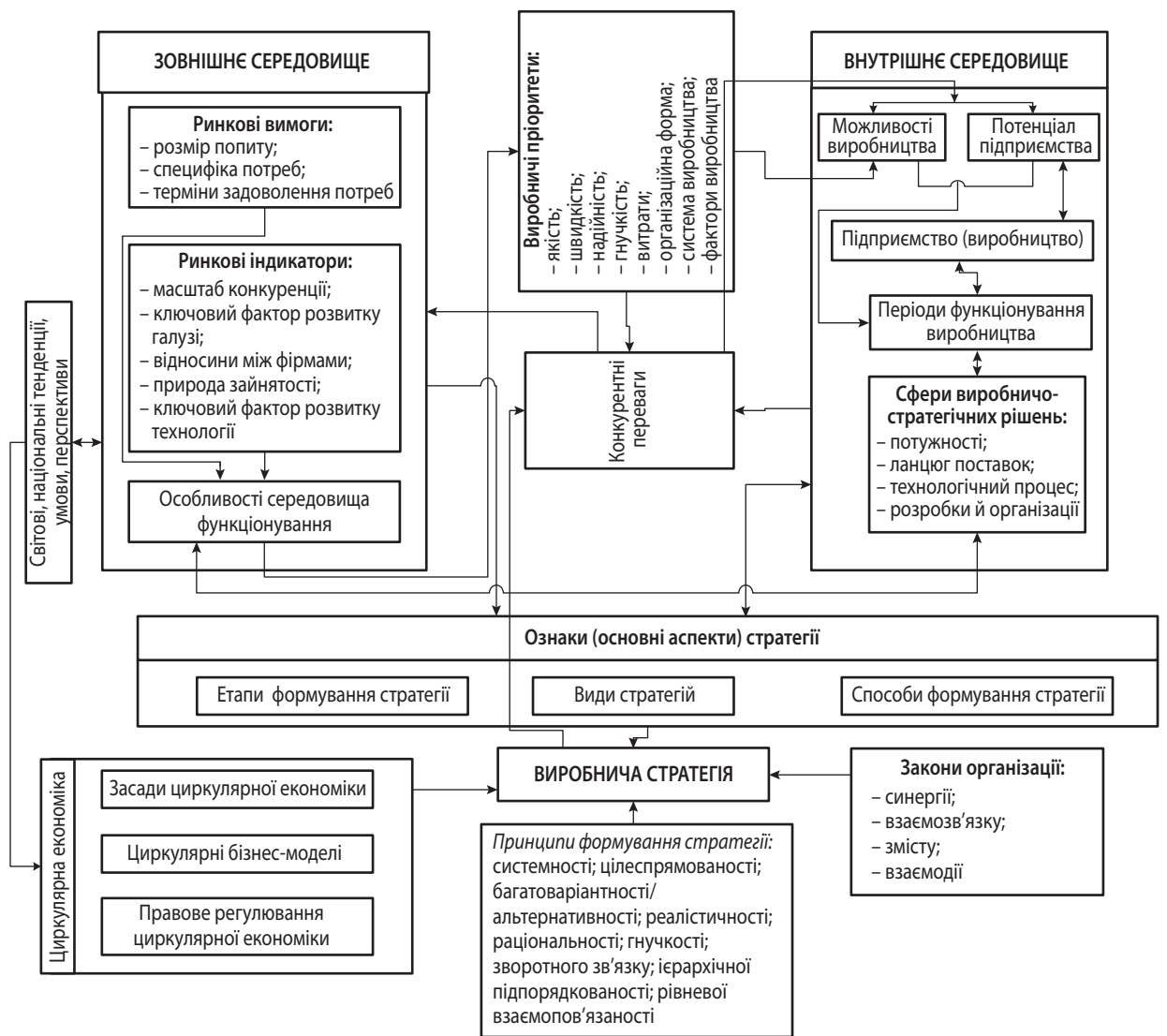

Рис. 1. Квінтесенція виробничої стратегії сучасних підприємств

Джерело: авторська розробка.

Boichyk, I., and Vasylichuk, V. "Vyrobnycha stratehiia, yii mistse i rol v stratehichnomu rozvytku pidpriemstva" [Production Strategy, Its Place and Role in the Strategic Development of the Enterprise]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, iss. 3 (2010): 99-104. <http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/189/199>

Cheyz, R. B., Dzheykobz, F. R., and Akvilano, N. Dzh. *Proizvodstvennyy i operatsionnyy menedzhment* [Production and Operational Management]. Moscow: Vilyams, 2007.

Hill, A. V. *Encyclopedia of Operations Management: A Field Manual and Glossary of Operations Management Terms and Concepts*. FT Press, 2011.

Honcharov, Yu. V. *Vyrobnychiy menedzhment* [Production Management], vol. 1. Kyiv: KNUVD, 2011.

Kolenda, N. V. "Vyrobnycha stratehiia pidpriemstva: klasyfikatsiia ta vydy" [Production Strategy of the Enterprise: Classification and Types]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya «Ekonomika i menedzhment»*, iss. 23, part 1 (2017): 103-107. <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-1-2017/24.pdf>

Kovtun, O. I. *Stratehiia pidpriemstva* [Enterprise Strategy]. Lviv: Novyi Svit-2000, 2005.

Minayev, E. S., Ageyeva, N. G., and Abbata Daga, A. *Upravleniye proizvodstvom i operatsiyami: 17-modul'naya programma dlya menedzherov «Upravleniye razvitiyem organizatsii»*. Modul 15 [Production and Operations Management: 17-module Program for Managers "Management of Organizational Development". Module 15]. Moscow: INFRA-M, 1999.

Mishchenko, A. P. *Stratehichne upravlinnia* [Strategic Management]. Kyiv: TsUL, 2004.

Miziuk, B. M. *Osnovy stratehichnoho upravlinnia* [Basics of Strategic Management]. Lviv: Mahnoliia 2006, 2009.

Omelianenko, T. V. "Vyrobnycha stratehiia pidpriemstva: sutnist ta traiektoriia rozvytku" [Production Strategy of the Enterprise: Essence and Trajectory of Development]. *Stratehiia rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiologhiia, pravo)*, no. 3-4 (2004): 556-565.

Omelianenko, T. V. "Vyrobnycha stratehiia ta konkurentni perevahy pidpriemstva" [Production Strategy and Competitive Advantages of the Enterprise]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy*, iss. 24-

25 (2009): 73-83. <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/304/09-3815-part13.pdf?sequence=3>
Popov, S. A. *Strategicheskoye upravleniye: 17-modulnaya programma dlya menedzherov «Upravleniye razvitiyem organizatsii»*. Modul 4 [Strategic Management: 17-module Program for Managers "Management of the Development of the Organization". Module 4]. Moscow: INFRA-M, 2000.
Saienko, M. H. *Stratehiia pidpriemstva* [Enterprise Strategy]. Ternopil: TAIP, 2010.
Shershnyova, Z. Ye. *Stratehichne upravlinnia* [Strategic Management]. Kyiv: KNEU, 2004.

Sumets, O. M., and Tumar, M. B. *Stratehii suchasnoho pidpriemstva ta yoho ekonomichna bezpeka* [Strategies of a Modern Enterprise and Its Economic Security]. Kyiv: Khai-Tek Pres, 2008.
Tompson-ml, A. A., and Striklend-III, A. Dzh. *Strategicheskyy menedzhment: Kontseptsii i situatsii dlia analiza* [Strategic Management: Concepts and Situations for Analysis]. Moscow: Vilyams, 2002.
Vasylenko, V. O., and Tkachenko, T. I. *Vyrobnychiy (operatsiinyi) menedzhment* [Production (Operational) Management]. Kyiv: TsUL, 2003.